

Hőstett

Németh István

Öten voltak katonák. Egy sumadiai falucska üres házikójában laktak, a padlóra szórt szalmán aludtak, az öt puska pedig ott lógott az ajtómelletti fogason. A házikón egyetlen rácsos ablakocska volt, kinn az ablak előtt egy hársfa zöldellt, s mivel a ház magas cölöpökön állt, lombjai megakadályozták a kilátást az ablakon keresztül. A szobácskában az ablak előtt egy sebtében összetákolt íksz-lábú asztal volt, két tábori székkal, de a katonák egyiket sem használták.

Mióta ideparancsolták őket, a puskákat se használták, még csak a kezükben sem volt azóta; ott porosodtak az ajtómegetti fogason.

A falu kicsike volt, egy-kettő megismerkedtek népével; a táj az első napokban megejtően szépnek tűnt, de csakhamar megszokták, meg is unták; a napok egyre-másra eseménytelenül múltak el felettük s egy hét után már a tétlenség és az unalom réme ütötte fel a fejét közöttünk.

A falu határát nem volt szabad elhagyniuk.

Reggeli, ebéd, vacsora, alvás.

Hetekken, hónapokon keresztül semmi tennivalójuk sem akadt.

Már a kártyajátéktól is megcsömörlöttek.

Úgy érezték, egy életre kialudták magukat.

Valami kis eseménynek már csak az ebéd elkészítése számított.

Száraz babot, száraz tésztát, zsírt stb. hat hónapra valót hoztak magukkal a laktanyából, kenyérré és húsrá pénzt kaptak. Pénzüik csak ez volt.

Egy keddi napon — itt-tartózkodásuk harmadik hónapjában — elhatározzák, hogy következő vasárnap megvendégelik magukat, ünnepi ebédet készítenek. Az ötlet a hallgatag, örökké magában pusmogó, alamuszi szlovén fiúé volt. Kidolgozott, kész tervvel állott elő: vasárnapig nem költenek semmire — tehát nem vásárolnak húst, csak kenyeret; az így megtakarított pénzen vesznek egy pár csirkét s abból vasárnap csirkepaprikást főznek; ha marad fölös pénz, még egy liter bort is vesznek. „A csirkepaprikás elkészítését — mondta a szlovén fiú — én Dezsőre bízom.”

Ettől a naptól kezdve, mint valami nagy esemény előtt, állandó izgalmomban égtek. A hónapok óta tartó kábult unalmat és egyhangúságot valami jó üdítő szél kavarta fel, amely hoz magával valamit: vihart, nőt, csirkepaprikást, ördög-poklot, de valami mást, mint az unalom.

Különben is: mióta itt vannak, ebédre mindig babot főznek. Bableves, babpaprikás, sűrűbab, babbüreg, de mindig csak bab. És most csirkepaprikás!

Dezső, a bácskai fiú elejével minden nap evvel ébredt és evvel aludt el:

— Leszeletelek jó sok vöröshagymát, zsírban megpirítom, rá jó sok paprikát, de, tudjátok, azt a csípőset, aztán bele azt a remek gyöngye csirkehúst, és amikor már majdnem megfő, belepotyogtatok néhány szem újkrumplit. Uhhh! Érzitek a szagát? Hát még az íze! És akkor csinálók hozzá kanálvertet. Jól nyakonöntöm édes tejföllel. Ember! És akkor nekiesek. De előbb megengedem a nadrágszíjat...

Dezsőt a szörnyű unalomban már csak ez tudta némileg kedvre deríteni, és egykönnyen nem lehetett belőle kiverni ezt az incselkedést; mindig leste a legalkalmasabb pillanatot, hogy elmormolja:

— Leszeletelek jó sok vöröshagymát...

Bajtársai, mikor rájöttek, hogy evvel Dezső inkább őket ingerli, mint magát vigasztalja, pokrócot dobtak rá, és barátilag jól elpáholták.

Dezső elejével szinte minden nap eljátszotta ezt a szellemidézést; hónapokon keresztül mégse jelent meg a csirkepaprikás; se neki, se bajtársainak nem jutott eszébe, hogy „hát akkor próbáljuk meg, főzzünk!” És most egyszerre, váratlanul a magánakvaló szlovénból kipattant az ötlet, amikor Dezső már fölhagyott állandó szellemidézésével.

Dezsőt zavarba hozta, valósággal megdöbbenette, hogy a fiúk épp az ő legkedveltebb ételét ehetnék és hogy éppen őrá bízták elkészítését.

Meg volt győződve, hogy nálánál jobban senki se szereti a csirkepaprikást. Mint ahogy említettük is már: imádatának rugója mégis a bosszantás volt; azzal, hogy bajtársainak a százszor elátkozott és meggyűlölt bab csámcsogása közepette a mennybéli csirkepaprikás ízet idézte, fokozott cinizmus-sal a szomorú jelenre akarta őket emlékeztetni. Játszott tehát, bár ő is gyakran kísértésbe esett: szájában összefutott a nyál.

Most érzett megdöbbenését maga sem értette. Egy pillanatig sem kételkedett abban, hogy a csirkepaprikást éppen így elkészíti, ha lehet, még jobban, mint a legjobb inyesmester. Ebben biztos volt. Nem egyszer kipróbálta ebbeli tudását otthon, diák korában, lakótársai általános meglepődésére. Zavara nem az esetleges kudarcból eredt.

Az összerótt kis táborigényházban azon a vasárnap délelőttön egyedül ő uralkodott. Társai mindent kezeügyébe készítettek: tűzrevalót, vizet, a felbontott csirkéket, hagymát, néhány szem krumplit. De aztán nem tűrte közelében egyiküket sem. Sohasem szerette, sőt nem tudta elviselni, ha munka közben valaki figyel.

A lábosban sercegni kezdett a zsír.

— Leszeletelek jó sok vöröshagymát...

A hagyma szétpermetezett és az egész konyhát betöltő ereje könnyet facsart a szeméből.

Már nem is katona volt.

Fennhangon dalolt. A „csirkepaprikás-dalba” népdalból vett sorokat szőtt. Határtalan kedve támadt. De úgy, hogy tudata mélyén megmaradt valami homályos, nyugtalanító érzés.

— Lallala, de előbb megengedem a nadrágszíjat!...

A konyha edényein a fakanállal megpróbált egy szambát kikopogni.

— Fiúk — kiáltott ki a konyhából —, szerezzetek egy bögre tejfölt, kanálvertet is csinálók!

Éhsége az illatok terjedésével és erősödésével fokozatosan nőtt.

A csirke már a lábosban, a fedő alatt rotyogott.

Lisztet készített, s akkor jutott eszébe, hogy legalább egy tojás is kellene a kanálverthez.

Egy-kettőre szereztek a fiúk azt is. Odakinn már annyira türelmetlenkedtek, hogy nem tudtak ellenállni: egy pillanatra bedugták az orrukat a konyhába s beleszipantottak a mennybéli illatfelhőbe.

Dezső azt gondolta: „A fiúk most halálra vernének, ha megkozmasítanám és ehetetlenné válna a csirkepaprikás”.

Azt gondolta: „Bár történe valami hasonló önhibámon kívül!”

Aztán: „Valaminek történni kell!”

Nem volt már éhes. Vagy talán éhes volt, de minden figyelme különös izgatottságára terelődött.

Ittlétük alatt először történt meg, hogy kihozták az ablak alatti hársfa hűvösébe a kis iksz-lábú asztalt meg a két széket. Néhány téglából még három ülökét rögtönöztek az asztal köré.

A főhelyen most Dezsőnek terítették meg.

Dezső felemelte a fődöt a lábosról. Vérpiros lében rotyogott a paprikás. Megnézte, elég puha-e már a hús. A fakanál hegyén megízlelte a levet.

— Nagyon jó lesz — állapította meg.

Mielőtt visszatette volna a fődöt a lábosra, félhangosan maga elé motyogta:

— Mi lenne, ha lemondanék az én részemről?

Mintha azt mondták volna neki: betegséged egyáltalán nem életveszélyes, matuzsálemi kort fogsz megérni. Váratlanul megnyugodott. Amit az előbb még félve kérdezett önmagától, azt most határozottan kimondta:

— Ebből a paprikásból én nem eszem! De ezt úgy csinálom, hogy ne tudja meg senki.

Tudta: kibírja már, hogy hozzá se nyúljon ehhez a különben remekül sikerült ételhez.

Sohase kötötte magát fogadalmakhoz. Miért csinálja most ezt?

Hamar elűzte magától ezt a gondolatot, mert félt, hogy esetleg mégis meginog elhatározásában, s az most végtelenül elszomorítaná.

A fejedelmi ebéd ott párologott már a hársfa alatt az asztalon. Őt egyforma részre osztották el, s ki-ki a csajkája előtt ült.

A fiúknak remekül ízlett a paprikás; arcuk, mint a gondtalan gyermekeké, eleven és vidám volt.

Észrevették, hogy Dezső hozzá se nyúl a paprikáshoz.

— Te miért nem eszel? — kérdezték.

— Nagyon elteltem a szagával és nem is érzem a legjobban magam. Hasgörcseim vannak.

— Legalább kóstold meg! — biztatták.

— Most nem kell.

Dezső földijében, a zombori bunyevác fiúban magasra csapott a jókedv. Dezső felé fordult s csámcsogva, diadalmasan fújta:

— Leszeletek jó sok vöröshagymát, zsírban megpirítom, rá jó sok paprikát, de, tudjátok, azt az erőset, aztán bele azt a remek gyöngye csirkehúst, ezt ni! — felemelt egy csirkecombot — és mikor már majdnem megfő, belepotyogtatok néhány újkrumplit. Uhhú! Ujjé! Érzitek a szagát? Hát még az íze! És akkor csinállok hozzá... ezt a, ezt a kanálvertet. Jól nyakonöntöm tejfőlével. Emberek! Elvtársak! És akkor nekiesek. De előbb megengedem a nadrágszíjamat, azaz megoldom a gatyamadzagomat...

Tele szájjal röhögtek.

Ezúttal Dezsőn röhögtek, a nagy ugrasztón, aki most tettetett fancsali ábrázattal ült az étel előtt, s meg sem érintette.

De belülről sohasem érzett diadal dagasztotta a mellét.

Míntha nem is katona lett volna.

*

Évek múltán sem tudta pontosan megmagyarázni magának, miért cselekedett akkor egyszer úgy abban az embertelen, mindent megbénító sumadiai unalomban. Hogy nem az akaraterejét akarta próbára tenni vele, abban már akkor is biztos volt.

Ismerősei előtt, kesernyés öngúnnyal mindig úgy emlegette ezt a jelentéktelen esetet, mint a hadseregben végbevitt egyetlen hőstettét.

